

Keuzewijzer Mavo

2023 - 2025

Choose. Learn. Grow.

UDO
vakgericht vmbo

Disclaimer:

De informatie in de keuzewijzer is van toepassing op leerlingen die in 2023 starten in leerjaar 3 (cohort 2023-2025). Dit informatieboekje is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld, eventuele wijzigingen en aanpassingen zijn voorbehouden. Daarom kunnen geen rechten aan deze keuzewijzer worden ontleend.

1. Beste leerling,

Onbewust maak je iedere dag tientallen, misschien wel honderden keuzes, zonder er echt over na te denken: wat doe ik op mijn brood, welke kleren trek ik aan vandaag en ga ik op de fiets of met de bus naar school. Je zou dus kunnen stellen dat iedereen een expert is in keuzes maken.

Toch zijn er ook diverse vraagstukken waarbij je **niet** zonder erbij na te denken een keuze moet maken. De profielkeuze en/of keuze voor een vervolgopleiding is zo'n vraagstuk. Daar moet je goed over nadenken!

Om een goede keuze te maken is het van belang dat je jezelf kent. Wie ben ik? Wat wil ik? Wat vind ik leuk en interessant? Welke talenten en vaardigheden heb ik al en zou ik willen door ontwikkelen? Je hebt in de mentorlessen, via Qompas en LOB-activiteiten daar al veel over nagedacht in leerjaar 1 en 2.

Kies voor een vak of profiel dat je nu leuk lijkt en dat past bij je talenten. Met een diploma op zak kun je namelijk alle kanten op binnen het mbo, dus ook switchen van vakrichting. Je zit dus na het vmbo niet vast aan het profiel dat je nu kiest. Daarover meer verderop in dit boekje.

Onderwijs verandert continu. De manier van lesgeven, het lesaanbod, de wet- en regelgeving, en de afstemming op vervolgonderwijs en de beroepenmarkt. Daarom stemt UDO het onderwijs ieder jaar af op die ontwikkelingen.

Dit boekje helpt je een beeld te krijgen wat de profielen precies inhouden, welke vaardigheden je daarbij nodig hebt en wat de mogelijkheden zijn nadat je een diploma hebt gehaald.

De LOB/decanen pagina op onze website is nog in ontwikkeling. Wel kun je een kijkje nemen op www.kiesmbo.nl om te ontdekken welke vervolgopleiding bij jou past en welk profiel de beste aansluiting geeft.

Mocht je na het lezen van dit boekje nog twijfelen dan kun je in gesprek gaan met je mentor. Komen jullie er samen niet uit, dan kan je even binnenlopen bij de decaan van UDO, dhr. Zintel of mailen: n.zintel@veluwseonderwijsgroep.nl

Veel succes met je keuze!

2. Inhoudsopgave

1. Beste leerling, ...	3
2. Inhoudsopgave.....	4
3. Algemene informatie: wat en wanneer moet je kiezen?	5
Leerjaar 3	5
Profielvak-route	5
Havo-route.....	6
LOB en keuzehulp.....	7
Afbeelding 1: Lessentabel per sector leerjaar 3 en 4	8
Leerjaar 4.....	9
Profielwerkstuk.....	9
Wiskunde en keuzevakken Duits, biologie, economie, aardrijkskunde.....	9,10
Extra keuzevak lo-2.....	11
Extra keuzevak beeldend.....	12
Keuzevak maatschappijkunde (leerjaar 4).....	13
Doorstroom mbo	15
Digitaal doorstroomdossier (DDD).....	15
Doorstroom havo.....	15
4. Tijdpad van keuzes	16
5. Bouwen, Wonen & Interieur (BWI).....	18
Profielmodules BWI.....	18
Keuzemodules BWI.....	19
6. Mobiliteit & Transport (M&T)	22
Profielmodules M&T.....	22
Keuzemodules M&T.....	23
7. Produceren, Installeren & Energie (PIE).....	26
Profielmodules PIE.....	26
Keuzemodules PIE.....	27
8. Dienstverlening & Producten (D&P).....	30
Profielmodules D&P	30
Keuzemodules D&P	31
9. Zorg & Welzijn (Z&W)	34
Waarom een pilot en wat houdt de pilot in?	34
Bijlage 1: Afkortingen	36
Bijlage 2: Alle profielkeuzes op een rij	37
Bijlage 3: Overzicht profiel- en keuzemodulen per profiel en leerweg.....	38

3. Algemene informatie: wat en wanneer moet je kiezen?

Leerjaar 3

Profielvak-route

In de eerste en tweede klas ontdek je wat je leuk vindt en waar je goed in bent. In klas 2 ga je ook nadenken over het vakkenpakket waarin je examen gaat doen in de vierde klas.

In de tweede klas bereiden we je voor op deze keuze voor een profiel door de **Loopbaan Oriëntatie & Begeleiding (LOB-lesSEN)** en **Praktische Profiel Oriëntatie (PPO-lesSEN)**.

Sommige vakken heeft iedereen in de derde klas mavo. Dat zijn: Nederlands (ne), Engels (eng), wiskunde (wi), levensbeschouwelijke vorming (lv), maatschappijleer 1 (ma1), culturele en kunstzinnige vorming (ckv), rekenen (re), informatica (ict), lichamelijke oefening (lo), beroepsgericht vak (bgv) en mentorles (men).

Op UDO heb je de mogelijkheid om op mavo-niveau een DOE-vak te kiezen. Dat is een beroepsgericht vak. Dit vak valt onder een beroepssector. De mavo op UDO bestaat uit drie **sectoren** met daaronder verschillende **profielen**:

Techniek

- profiel Produceren, Installeren & Energie (PIE)
- profiel Bouwen, Wonen & Interieur (BWI)
- profiel Motorvoertuigen & Transport (M&T)

Economie

- profiel Dienstverlening & Producten (D&P)

Zorg

- profiel Zorg & Welzijn (Z&W) *)

*) **Zorg & Welzijn** is het schooljaar 2021-2022 gestart met een pilot, als voorbereiding op een landelijke verandering van de mavo. Dit wordt nu nog de Nieuwe Leerweg genoemd, maar hiervoor in de plaats komt een andere naam zodra de Nieuwe Leerweg landelijk wordt ingevoerd. Je leest er alles over vanaf bladzijde 33.

Elk profiel heeft ook een aantal verplichte theoretische vakken: de **profielvakken**. Welke vakken er verplicht zijn bij ieder profiel is landelijk bepaald. Naast de verplichte profielvakken moet je in de derde klas ook drie keuzevakken volgen (let op: ook in de keuzevakken wijkt Zorg & Welzijn af van de overige profielen vanwege de pilot!).

Behalve een beroepsgericht vak, kun je op UDO ook het vak **beeldend of lo-2** kiezen (**dus niet allebei**). In deze vakken kun je examen doen. Verderop in deze keuzewijzer vind je een uitgebreide beschrijving van deze vakken.

Havo-route

Je kunt ook kiezen voor een vakkenpakket zonder beroepsgericht profiel, zeg maar de ouderwetse mavo. Je krijgt dan alleen maar algemeen vormende (avo) vakken en dus veel theorie, maar met een LOB-praktijkcomponent, bijvoorbeeld PPO.

Je hebt de keuze uit twee standaard pakketten. De vakken in de pakketten sluiten goed aan op de havo-profielen. Wil je doorstromen naar een natuurprofiel, dan heb je in ieder geval **scheikunde** (nask2) nodig. En wil je doorstromen naar een maatschappij-profiel, dan heb je in ieder geval **geschiedenis** nodig.

In overleg met de docent coördinator kan een extra vak gekozen worden. Een extra kies je eigenlijk alleen als je naar een vervolgopleiding wilt waar dit vak vereist is of een waardevolle aanvulling is op die opleiding.

Meer informatie over de aansluiting van het onderwijs op de havo lees je onder het kopje **Doorstroom havo** op blz. 10.

Kortom, je hoeft in leerjaar 2 maar drie keuzes te maken:

1. Kies voor een profiel met beroepsgericht vak of voor de havo-route.
2. Kies je voor een profiel dan maak je een keuze voor BWI, M&T, PIE, D&P of Z&W
Kies je voor de havo-route dan maak je een keuze voor nask2 (havo natuurprofiel) of geschiedenis (havo maatschappijprofiel)
3. Bij een profiel kies je één keuzevak.
Bij de havo-route kun je (alleen na overleg met de docent coördinator) een extra vak kiezen.

LOB en keuzehulp

Om je te helpen een goede keuze te maken, vind je in deze keuzewijzer meer informatie over de profielen en keuzevakken en ga je met je mentor LOB-gesprekken voeren, waarvan je een kort verslag maakt voor je **Loopbaandossier (LBD)**. Het LBD is een wettelijk verplicht onderdeel. Aan de hand van je LBD leg je verantwoording af over jouw eigen LOB proces. De mentor stelt vast of dit voldoende is.

Laat je ouders regelmatig je LBD lezen. Zo blijft iedereen goed op de hoogte en kun je, indien nodig, snel gerichte hulp krijgen bij je loopbaan- keuzes!

Omdat je vmbo-diploma recht geeft op toelating tot opleidingen in iedere sector, hoef je daar nu nog geen rekening te houden met je profielkeuze. Als je nu een technisch profiel kiest, kun je op het mbo zonder problemen een opleiding in de zorg of economische sector kiezen. Als je al precies weet welke opleiding je wilt gaan doen is het natuurlijk wel slim om daar rekening mee te houden. Om de kans op het behalen van je vmbo-diploma te vergroten, kun je het beste kiezen voor een profiel en vakkenpakket dat jou **nu** het meest aanspreekt en/of waar je goed in bent! Ambitieuze leerlingen kunnen zelfs kiezen voor een extra vak (een 8^e vak)!

Meer informatie over de vervolgoopleidingen en aansluiting op het mbo lees je onder het kopje **Doorstroom mbo** op blz. 9.

In *Afbeelding 1: Lessentabel per sector leerjaar 3 en 4* op de volgende pagina vind je alle vakken en keuzes voor het derde leerjaar op een rij. In de aanvullende tekst onder de afbeelding vind je alle vakken en keuzes voor het vierde leerjaar op een rij.

Afbeelding 1: Lessentabel per sector leerjaar 3 en 4

Sector	Techniek	D&P	Zorg en Welzijn	Havo doorstroom natuur profielen	Havo doorstroom maatschappij profielen
Gemeenschappelijk deel (verplicht)	ne en lv ma1 ckv ict lo men	ne en lv ma1 ckv ict lo men	ne en lv ma1 ckv ict lo men	ne en lv ma1 ckv ict lo men	ne en lv ma1 ckv ict lo men
Bijbehorende Profielvakken (verplicht)	wi nask 1 nask 2	ec	bi ak	wi nask1 nask2 du bi	wi gs ak du ec
Bijbehorende profielen	bwi pie mobt	d&p	z&w	lob	lob
Keuzevakken (verplicht 1 kiezen) (bij D&P 2 kiezen)	ec du LO2 Beeldend	wi of bi*** wi/bj**** du ak LO2 Beeldend	wi du ec LO2 Beeldend		

In leerjaar 4 houdt je hetzelfde vakkenpakket nu de cursief gedrukte vakken. Deze sluit je af in leerjaar 3.

* Vanwege de pilot Zorg en Welzijn volgt de leerling 6 profielvakken i.p.v. 7

** Bij sector techniek kies je 1 vak. Bij sector D&P kies je 2 keuzevakken

***kies of wi of bi

****Als niet gekozen bij keuze 1

Voor alle sectoren geldt dat in leerjaar 4 het vak maatschappijkunde kan worden gekozen ipv het keuzevak. In overleg kan mask ook worden gekozen voor een profielvak

*Zie voor afkortingen bijlage 1

Leerjaar 4

Aan het einde van leerjaar 3 ga je je vakkenpakket kiezen, gericht op je examen in het vierde leerjaar. Je kunt dan natuurlijk alleen vakken kiezen die je in leerjaar 3 ook hebt gehad. Je vakkenpakket in leerjaar 4 bepaalt uiteindelijk in welke sector je examen doet. Daarom is het slim om nu al vooruit te kijken naar het eindexamenjaar en jouw schoolloopbaan zorgvuldig te plannen.

Volg je een profiel vakroute dan kun je in klas 4 bijvoorbeeld kiezen om alleen in theoretische vakken examen te doen en je beroepsgerichte vak te laten vallen.

Het vak maatschappijkunde is een examenvak dat je pas kunt kiezen in leerjaar 4. Het is een vervolg op maatschappijleer 1 uit leerjaar 3. Verderop in deze keuzewijzer vind je een uitgebreide beschrijving van dit examenvak.

Profielwerkstuk

Een belangrijk onderdeel van je schoolexamen is het profielwerkstuk. Je maakt je profielwerkstuk in leerjaar 4 in één van de sectoren. Je kunt ervoor kiezen het profielwerkstuk binnen de sector *Groen* te doen, als je de vakken wiskunde en biologie of nask1 hebt. Als je dit graag wilt, kun je dat overleggen met de begeleider van het profielwerkstuk en je mentor.

Examenvakken en vervolgopleidingen

Bijna alle leerlingen doen in 7 vakken examen. De kans om te slagen wordt daardoor groter, je hebt meer algemene kennis en de aansluiting wordt voor mbo vervolgopleidingen beter. Ook bij de doorstroom naar havo is een extra vak handig en verstandig.

Wiskunde

In de sectoren Economie en Zorg & Welzijn is het een optie om wiskunde in leerjaar 4 te laten vallen en te vervangen door maatschappijkunde.

Echter, het vak wiskunde is belangrijk bij zowel doorstroom naar veel mbo-opleidingen als bij doorstroom havo. Houd dit goed in gedachten wanneer je overweegt om wiskunde te laten vallen. Wiskunde laten vallen is alleen mogelijk als de vakken die je overhoudt een volwaardig vakkenpakket vormen.

Keuzevak Duits

Duits is niet alleen voor leerlingen met havo-ambitie een belangrijk vak. In veel beroepen komt Duitse taalvaardigheid goed van pas, zeker ook omdat bedrijven in de regio vaak zaken doen met Duitse bedrijven. Duits is een veel gebruikte taal in de techniek sector, de transport en logistiek sector en ook bij dienstverlenende beroepen kom je Duits nogal eens tegen. Omdat op de havo een tweede moderne vreemde taal verplicht is bij profiel C&M en een keuzevak bij de overige havo- profielen, is het vak Duits een verplicht vak in onze havo doorstroomroute.

Keuzevak biologie

Biologie is niet alleen een goede keus als jouw toekomst in de groensector (iets met planten/dieren/milieu/voeding) ligt. Ook als je een laboratorium opleiding wilt volgen is biologie een plus! Er is veel overlap met beroepen in de zorg, zowel van ouderen als van kinderen en een goede aanvulling bij een opleiding in de sport.

Keuzevak economie

Economie is een ideaal 7e vak wanneer je later een eigen bedrijf wil starten of als zelfstandige aan de slag gaat. Je leert hoe bedrijven omgaan met thema's als; afzet, winst en omzet. Ook leer je wat de overheid doet met haar financiën en op welke manieren ze deze ontvangt. Dit gebeurt op veel meer manieren dan alleen belasting op je salaris dat je ontvangt. Daarnaast leer je bij economie ook prioriteren. Waar ligt voor jou de prioriteit als het gaan om financieren. Waar geef jij je geld aan uit, waar moet je allemaal rekening mee houden als je later zelf op kamers gaat of een huis koopt. Zijn sommige dingen dan toch ineens toch minder belangrijk, dan dat je van tevoren had bedacht als we kijken naar het uitgeven van geld?

Keuzevak aardrijkskunde

Aardrijkskunde is een nuttig vak waar je de rest van je leven wat aan hebt. Het is nuttig voor iedereen: als toerist, als kiezer bij de verkiezingen, als betrokkene bij een bestemmingsplan, als ondernemer die een plek voor zijn/haar bedrijf zoekt, etc. Ook zul je onderwerpen in het journaal en het nieuws in de krant beter begrijpen. Aardrijkskunde is bovendien een heel breed vak. Je leert over thema's die ons dagelijks bezighouden zoals klimaatverandering, natuur- en milieurampen, water, energie, Europa, mobiliteit, ruimtelijke inrichting, migratie en globalisering. Aardrijkskunde is niet alleen voor leerlingen met havo-ambitie een belangrijk vak. Je breidt je kennis uit en leert een hoop vaardigheden die je in de toekomst goed van pas gaan komen.

Extra keuzevak lo-2

Lo-2 is een examenvak waarbij sport en bewegen centraal staan. Naast de reguliere LO-lessen ben je nog vier lessen per week bezig met sport en bewegen, aan de hand van de thema's

- ✓ Bewegen beleven
- ✓ Bewegen regelen
- ✓ Bewegen verbeteren
- ✓ Gezond bewegen.

Wat kun je ermee?

Bij lo-2 leer je vaardigheden die je voorbereiden op alle sociale beroepen waar je met mensen omgaat, van kinderen tot volwassenen, en zelfs bejaarden. Ook biedt lo-2 een goede basis voor alle beroepen waarbij je veel moet organiseren en waarin je leiding moet geven. Lo-2 dus voor nu en later en in je vrije tijd, zoals training geven / coachen en organiseren.

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij lo-2?

Omdat lo-2 wettelijk wordt aangemerkt als theorievak, kun je met lo-2 een volwaardig mavo-diploma halen. Met dit diploma kun je instromen op alle niveau 4-opleidingen op het mbo of doorstromen naar de havo. Met lo-2 heb je een goede aansluiting op de volgende opleidingen:

- CIOS
- Sport & Bewegen
- Handhaving, Toezicht & Veiligheid
- Vooropleiding politieacademie.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit vak?

Natuurlijk moet je sportief zijn aangelegd. Je vindt het leuk om les en leiding te geven, waarbij je feedback kan geven én ontvangen. Je hebt talent voor organiseren en samenwerken. Je hebt een sterk verantwoordelijkheidsgevoel en je bent gedisciplineerd.

Extra keuzevak beeldend

Beeldend is een prachtig vak, waar je materialen en technieken leert kennen, waar je leert over vormgeving en waar je je eigen werkstukken mag maken. Bij beeldend leer je anders kijken naar de wereld om je heen. Je leert over lijn, vlak, kleur, vorm... Kortom je gaat de zichtbare wereld om je heen beter snappen. Denk aan vormgeving van voorwerpen, gebouwen, kleding maar ook reclames. Ontwerpen kom je overal tegen. Je leert iets te zeggen over kunst van jezelf en van anderen met behulp van begrippen. Deze kennis wordt onder andere getoetst bij het centraal schriftelijk examen. Daarnaast heb je een centraal praktisch examen waarvoor je een werkstuk mag maken.

Om het nog leuker te maken gaan we ook wel eens buiten school aan het werk. Zo hebben we een workshop gedaan bij Talens en zijn we in het Rijksmuseum geweest.

*Voor sommige van deze buitenschoolse activiteiten kan er een **vrijwillige bijdrage** van (in totaal) ongeveer €25 worden gevraagd om de (reis)kosten te dekken.*

Wat kun je ermee?

De kennis en vaardigheden die je opdoet bij beeldend kom je tegen in de volgende beroepen:

- grafische vormgeving
- media
- interieur
- gamedesign
- tekenen
- fotografie
- architectuur
- schilderen
- mode
- reclame
- webdesign
- decorbouw
- animatie
- ontwerpen

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij beeldend?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Omdat beeldend wettelijk wordt aangemerkt als theorievak, kun je met beeldend een volwaardig mavo-diploma halen. Je kunt ook doorstromen naar de havo.

Je kunt met een mavo-diploma instromen op alle niveau 4 opleidingen van het mbo. Met Beeldend heb je een goede aansluiting op de volgende opleidingen:

- Design
- DTP & Design
- Fashion & Design
- Make-up & Hair Artist
- Ruimtelijke vormgeving
- Fashion Design & Confectie
- Media vormgeving
- Interieur advies

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit vak?

Vind je het leuk om zelf dingen te bedenken? Kun je denken in oplossingen? Dan is dit echt een vak voor jou.

Keuzevak maatschappijkunde (leerjaar 4)

Bij het vak maatschappijkunde leer je de Nederlandse maatschappij nog beter kennen. Maatschappijkunde gaat verder waar het vak maatschappijleer in leerjaar 3 is gebleven.

In vier lessen per week gaan we aan de slag met maatschappelijke onderwerpen en soms lastige kwesties, aan de hand van de volgende vijf thema's:

- **Criminaliteit**
Waarom straffen we? Hoe verloopt een rechtszaak? Wat is strafbaar en waarom? Welke rechten en plichten heeft de politie? etc.
- **Politiek**
Wie nemen de besluiten in Nederland? Hoe kan jij de politiek beïnvloeden? Waarom zou je stemmen? etc.
- **Werk**
Wat is de verzorgingsstaat? Wat is arbeidsethos? Waarom werken wij? etc.
- **Multiculturele samenleving**
Wie zijn er in Nederland en waarom? Waarom lukt integreren niet altijd? Hoe denken verschillende politieke partijen hier over? etc.
- **Massamedia**
Welke invloed heeft de massamedia op burgers, wat houdt de vrijheid van meningsuiting in voor de media, wat doet sociale media met je etc.

Wat kun je ermee?

Maatschappijkunde is een vak waarin je leert om met beide benen in de Nederlandse maatschappij te staan, een mening te vormen en te kunnen beargumenteren. Moeilijke onderwerpen gaan we niet uit de weg, maar we gaan de verschillende meningen en overtuigingen bekijken en onderzoeken. Waar komen de meningen vandaan en wat zit erachter? Welke vooroordelen spelen mee? Hoe sta jij hierin?

De maatschappij staat nooit stil en jij als jongere bent een belangrijk onderdeel van de Nederlandse samenleving. Jij mag je eigen mening geven, je vragen hebben en eigen keuzes maken. Door meer te weten over de samenleving leer je jouw keuzes en mening beter onderbouwen. Hierdoor leer je op te komen voor jouw eigen belangen en de belangen van anderen, voor nu en in de toekomst!

Welke vervolgoopleidingen sluiten aan bij maatschappijkunde?

Op het mbo is burgerschap een verplicht vak op alle opleidingen.

Maatschappijkunde bereidt je goed voor op dit vak. Natuurlijk ontwikkel je vaardigheden die bij alle beroepen bruikbaar zijn, maar zeker ook bij opleidingen binnen de beroepsprofielen met veel maatschappelijke raakvlakken zoals economie & ondernemen, media, vormgeving & ICT, dienstverlening & producten en sociale beroepen in de zorg & welzijn- sector.

Met maatschappijkunde heb je een mooie basis voor bijvoorbeeld de volgende opleidingen:

- Politieopleiding
- Journalistiek
- Sociaal pedagogisch werk
- Onderwijsassistent
- Marketing en communicatie
- In de (lokale) politiek

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit vak?

Het vak maatschappijkunde vraagt een maatschappelijke betrokkenheid van je.

Wil jij bijvoorbeeld weten waarom jij verplicht zoveel uren naar school moet? Wil je weleens zelf een rechtszaak meemaken? Heb je vragen voor iemand die lang in de gevangenis heeft gezeten? Heb jij een mening over hoe de politiek omgaat met vluchtelingen?

Ben jij bereid verder te kijken dan alleen je eigen ideeën en meningen, en sta je open voor een goed debat, dan is maatschappijkunde echt een vak voor jou!

Doorstroom mbo

In principe kun je met je mavodiploma alle niveau 4-opleidingen kiezen, ongeacht de sector of het profiel waarin je examen hebt gedaan. Verwante doorstroom (bijvoorbeeld met sector techniek naar een technische mbo-opleiding) geeft natuurlijk de beste aansluiting. Onverwante doorstroom (bijvoorbeeld met sector Zorg naar technische mbo-opleiding) kan meestal ook, maar kan mogelijk een belemmering vormen wanneer de opleiding wiskunde en/of nask verplicht stelt en je geen examen hebt gedaan in die vakken. In dat geval zou je niet toelaatbaar zijn op die opleiding. De mbo-school gaat dan met jou in gesprek om samen te kijken of er een oplossing te vinden is (bijvoorbeeld toelatingstest) of om een alternatief te vinden.

Wees alert op opleidingen met een beperkt aantal opleidingsplekken (numerus fixus opleidingen). Hoe eerder je je aanmeldt voor dergelijke opleidingen hoe groter de kans dat er nog plek is.

Daarnaast is er een aantal opleidingen aangewezen door de minister die aanvullende eisen mogen stellen. Een voorbeeld is het Cibap. Dit is een mbo vakschool voor creatieve opleidingen waar je als aanvullende eis een portfolio moet laten zien.

Digitaal doorstroomdossier (DDD)

Om de doorstroom naar het mbo te stroomlijnen maakt iedere examen leerling een digitaal doorstroomdossier aan. In dit document vullen zowel de leerling als de mentor gegevens in die van belang zijn voor de vervolgopleiding. Voor de meeste regionale mbo's geldt dat het opsturen van het DDD direct aangemerkt wordt als aanmelding voor de betreffende opleiding. Hoewel niet alle mbo's met hetzelfde systeem werken, is het DDD ook een LOB-document en geeft het je inzicht in je eigen talenten en vaardigheden en dus te gebruiken in je LBD (zie ook p7). Het DDD heeft dus sowieso een toegevoegde waarde.

Doorstroom havo

Om de aansluiting met de havo te verbeteren zijn er aparte havo-routes gecreëerd, waarbij **geschiedenis** en **nask2** zijn opgenomen in het lesaanbod. Je kiest één van de twee routes op basis van het havo-profiel dat je wilt gaan doen. De zeven examenvakken staan dan vast. Wel kun je in een extra vak examen doen als je dat vak in leerjaar 3 hebt gevolgd of, na overleg met de docent coördinator, het 4e jaars vak maatschappijkunde.

Je kunt met een profielvak als examenvak en zes theorievakken ook doorstromen naar de havo, maar je kunt dan alleen doorstromen op één van de twee havo maatschappijprofielen. Daarvoor zul je dan waarschijnlijk een overstapprogramma voor het vak geschiedenis moeten volgen na je centrale examens op de vervolgschool. Je kunt in principe niet doorstromen naar de havo natuurprofielen omdat je geen scheikunde hebt gehad en dit niet met een overstapprogramma is bij te werken.

Let op: voor beide scenario's geldt dat de havoschool het aannamebeleid bepaalt en een eigen aanmeldprocedure heeft. Iedere leerling met een havo-ambitie legt zelf contact met de havoschool van zijn/haar keuze, maar oriënteert zich ook op de mbo-route **en meldt zich voor ten minste één mbo-opleiding aan.**

4. Tijkpad van keuzes

Leerjaar 2

augustus tot half februari	PPO-lessen van de vijf profielen (5 x 4 weken)
eind januari	Aan de mentor doorgeven profielkeuze: 1) welk profiel vind ik het leukst? 2) welke PPO laat ik vallen?
begin februari	Voorlichtingsavonden profielen en mavo
eind februari	Voorlopige profielkeuze klas 3 en eventueel keuzevak doorgeven aan de mentor
begin april	Definitieve keuze van profielkeuze klas 3, via ouderaccount SOMtoday
maart tot juni	PPO-lessen van vier profielen (4 x 3 weken). Leerlingen hebben één PPO laten vallen.

Leerjaar 3

begin november	NXTLVL mbo opleidingenavond
medio maart	Voorlichtingsavond mavo 3
eind maart	Definitieve profielkeuze klas 3, via keuzeformulier
medio april	Definitieve keuze examenvakken

Leerjaar 4

begin oktober	Activeren DDD-account
begin november	NXTLVL mbo opleidingenavond
vóór 1 april	Aangemeld zijn bij vervolgopleiding

BWVI

Bouwen, Wonen & Interieur

5. Bouwen, Wonen & Interieur (BWI)

Wat kun je ermee?

In het profiel Bouwen, Wonen & Interieur maak je kennis met alle onderdelen van het bouwproces: van ontwerp tot product, van fundering tot dak.

In de verplichte profielmodules leer je basisvaardigheden en de basiskennis van timmeren, metselen, schilderen, meubelmaken en ontwerpen. Je wordt nog geen volleerd metselaar of timmerman. Wel ontdek je of je dit profiel leuk vindt en of je er verder mee wilt in de keuzemodules.

Welke vervolgoopleidingen sluiten aan bij BWI?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Hier kun je verschillende opleidingen volgen in de bouwsector, zowel een BB-L als BOL-opleiding (werken en leren of leren met stage). Op de website van mbo-scholen vind je welke opleidingen aansluiten bij het profiel BWI.

NB: Met een vakkenpakket met 6 theorievakken en als 7^e vak een beroepsgericht vak heb je ook de mogelijkheid om door te stromen naar de havo.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit profiel?

Je vindt het leuk om te DOEN; dingen maken met je handen. Het is een voordeel als je creatief bent en technisch inzicht hebt.

Welke profielgebonden vakken zijn verplicht bij BWI?

Verplichte profielvakken zijn natuurkunde en wiskunde.

Profielmodules BWI

Elk profiel heeft profielmodules. Deze zijn verplicht. Hieronder vind je een overzicht van de profielmodules van BWI.

- **Bouwproces en bouwvoorbereiding**

Wat moet er allemaal gebeuren voordat je kunt beginnen met bouwen? Hoe bepaal je bijvoorbeeld waar een gebouw moet komen te staan? Je leert 2D- en 3D-tekenen en leert over maatvoering en funderingswerk. Je maakt zelf ook een stukje fundering.

- **Design en decoratie**

Je leert van alles over ontwerpen, schilderen en decoraties maken. De werkstukken die je tijdens de profielmodules hierboven gemaakt hebt, moeten nog geschilderd of gedecoreerd worden. Dat doen we bijvoorbeeld met een snijplotter. Ben je creatief? Dan is dit echt iets voor jou! Er is ook een leuke opdracht waarbij je met een computerprogramma een kamer in kunt richten.

Keuzemodules BWI

- **Hout- en meubelverbindingen**

In deze keuzemodule leer je veel over hout, plaatmateriaal en houtverbindingen. Ook leer je werken met grote machines en handgereedschap. Je gaat natuurlijk ook zelf aan het werk. Je ontwerpt en maakt bijvoorbeeld een dienblad, een grote fotolijst, een fietskratje en een houten lamp. Ook bij deze module is er weer aandacht voor 2D- en 3D-tekenen.

- **Bouwen vanaf de fundering**

De fundering is klaar. En dan? Je leert over metselen en het plaatsen van profielen en kozijnen. Op school ga je daar ook mee aan de slag. Je metselt zelf een muurtje, stelt profielen en maakt een dak met je medeleerlingen. Ook leer je meer over 2D- en 3D-tekenen.

- **Schoonmetselwerk**

Lijkt het je leuk om op een bouwplaats te werken? Tijdens dit keuzevak leer je over het metselen van verbanden, siermetselwerk en muurdikte. Je gaat natuurlijk zelf aan de slag. 2D CAD-tekenen komt ook aan bod.

- **Scheidingswanden**

Scheidingswanden kom je in elk bouwwerk tegen en is daardoor dan ook een keuzemodule die zeer herkenbaar is. Je plaatst houten of metalen regelwerk en gaat dit bekleden met gipsplaat. Vervolgens leer je ook hoe je een kozijn in zo'n wand moet plaatsen en een gipswand moet afwerken en aftimmeren.

- **Schilderen van hout en steenachtige ondergronden**

Ben je creatief en vind je schilderen leuk? Dan is dit keuzevak een leuke uitdaging! Je leert verschillende schildertechnieken op meerdere ondergronden zoals hout en steen. Ook bedenk en maak je decoraties. Daarnaast komt kleurenleer aan bod.

- **Gevelopeningen**

Dit keuzevak gaat over het maken en plaatsen van ramen, deuren en kozijnen. Je leert bijvoorbeeld hoe je een raam draaibaar maakt. Ook leer je meer over 2D- en 3D-tekenen. Je werkt veel met machines. Als je richting het meubel- of timmervak wilt, past dit keuzevak goed bij jou.

- **Daken en kapconstructies**

Bij dit keuzevak gaat alles over daken en wat daarbij komt kijken. Samenwerken is een belangrijk onderdeel. Op de bouwplaats werk je tenslotte niet alleen! Je maakt samen met je klasgenoten een combinatie plat/hellend dak en leert 2D- en 3D-tekenen.

- **Meubelmaken**

Je maakt meubels van begin tot eind: het 2D- en 3D-tekenen, maken, monteren en afwerken van het meubel. Het is belangrijk dat je nauwkeurig kunt werken of dit graag wilt leren.

- **Interieurontwerp en design ***NIEUW*****

Het keuzevak Interieurontwerp en Design gaat over het ontwerpen van een interieur, het ontwerpen en maken van een interieurelement (kast, verkoopbalie) en decoraties met tekst en beeld. Je krijgt theorie over o.a. materialen en gereedschappen, digitale ontwerpprogramma's en hoe je een ontwerp presenteert. Je maakt schetsen, planningsen en aantrekkelijke werkstukken (maquettebouw) waarin veel aspecten van Interieurontwerp en design verwerkt zijn.

M&T

Mobiliteit & Transport

6. Mobiliteit & Transport (M&T)

Wat kun je ermee?

Mobiliteit en Transport (M&T) richt zich op de technische wereld van morgen. M&T geeft je een brede, technische achtergrond. Je maakt kennis met basisvaardigheden uit de mobiliteits- en transportsector. Van een fietsband plakken tot een route voor een vrachtwagen plannen en van een motor repareren tot lampen afstellen. Je leert werken met twee- en vierwielers en met elektrische, diesel- en benzinemotoren.

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij M&T?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Hier kun je verschillende opleidingen volgen in de mobiliteitsbranche en de transportsector, zowel een BBL- als BOL-opleiding (werken en leren of leren met stage). Op de website van mbo-scholen vind je welke opleidingen aansluiten bij het profiel M&T.

NB: Met een vakkenpakket met zes theorievakken en als zevende vak een beroepsgericht vak heb je ook de mogelijkheid om door te stromen naar de havo.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit profiel?

Sleutelen en organiseren zijn kwaliteiten en talenten die je kunt laten zien en ontwikkelen binnen dit profiel. Als monteur heb je technisch inzicht nodig om je werk goed te kunnen doen en als je planner of vrachtwagenchauffeur wilt worden, heb je inzicht nodig in het laden/lossen van een vrachtwagen en het plannen van een route.

Welke profielgebonden vakken zijn verplicht bij M&T?

Verplichte vakken zijn natuurkunde en wiskunde.

Profielmodules M&T

Elk profiel heeft profielmodules. Deze zijn verplicht. Hieronder vind je een overzicht van de profielmodules van M&T.

• Motorconditie testen

Je gaat motor mechanische delen meten en testen. Ook voer je werkzaamheden uit aan het smeersysteem en het koelsysteem van een auto of motorfiets.

• Verlichting en Comfortsystemen

Hoe maak je een eenvoudige elektrische schakeling? Dat leer je bij deze profielmodule. Ook sluit je elektro-schema's aan op het practicumbord en werk je aan een verlichting- en signaleringssysteem. Daarnaast controleer je comfort- en veiligheidssystemen en sluit je elektromotoren aan. Die test je vervolgens ook zelf.

Keuzemodules M&T

- **Wielophanging en Carrosserie**

Je gaat aan de slag met het controleren en beoordelen van de wielophanging en het veersysteem. Je voert ook reparaties uit. Je leert om wielen en banden te vervangen, controleren, repareren en balanceren. Ook vervang je carrosseriedelen. Je stelt deze dan natuurlijk ook af.

- **Transport**

Je leert hoe je een bedrijfsvoertuig veilig kunt laden en lossen, maakt een bedrijfsvoertuig rijklaar en voert een technische rijklaarcontrole uit. Ook maak je een ritplanning en een routeplanning, zodat je goederen zo efficiënt mogelijk leert vervoeren.

- **Motorsystemen**

Je gaat aan de slag met het controleren en testen van een ontstekingsstelsel en een brandstofsysteem. Ook ga je onderdelen van het brandstofsysteem vervangen. Daarnaast controleer je de distributie en klepbediening, stelt deze af en vervangt onderdelen.

- **Aandrijf en Remsystemen**

In deze keuzemodule ga je een aandrijfsysteem, een remsysteem en een stuursysteem controleren. Je voert metingen uit, vervangt en repareert onderdelen en stelt de onderdelen af.

- **Elektronica**

Je leert om een laadsysteem, een startstelsel en een gloeisysteem te controleren. Ook voer je metingen uit. Je vervangt en test onderdelen. Daarnaast sluit je een motor managementsysteem aan en je controleert en test de werking ervan. Ook demonstreer en verklaar je de werking van een datanetwerk in een voertuig.

- **Fietstechniek**

Wat komt erbij kijken om een fiets afleveringsklaar te maken? Je controleert, meet en repareert het elektrische systeem van de fiets. Ook leer je hoe je het aandrijfsysteem, remsysteem en het veersysteem van een fiets kunt vervangen, controleren en afstellen.

- **Carrosseriebouw**

In dit keuzevak leer je hoe je onderdelen aan een carrosserie bevestigt. Hier hoort bij dat je een trekhaak onder een voertuig monteert en een lichtbak met achterlichtunits maakt en aansluit.

- **Elektrische Voertuigen (EV) ***NIEUW*****

Het is niet meer de vraag of EV een succes wordt, maar meer hoelang het nog duurt voordat we allemaal elektrisch rijden. In de afgelopen jaren gingen we snel van 200 naar meer dan 200.000 auto's met een stekker in Nederland. Natuurlijk vraagt elektrische mobiliteit heel andere kennis van de techneut. EV is een must voor leerlingen die zich willen oriënteren op een vervolgopleiding binnen de mobiliteitsbranche. Je leert bij ons de grondbeginselen om te werken aan elektrische auto's en hoe je om moet gaan met hoge spanning. Veiligheid staat daarbij voorop!

- **Bedrijfswagentechniek**

In dit keuzevak leer je de verschillende bedrijfswagens en getrokken materieel te benoemen, de aandrijflijn van bedrijfswagens te controleren en componenten daarvan te vervangen. Ook leer je onderdelen van het luchtdrukremstelsel aan te sluiten en te testen.

PIE

Producersen, Installeren & Energie

7. Produceren, Installeren & Energie (PIE)

Wat kun je ermee?

In dit profiel komen installatietechniek, elektrotechniek en metaaltechniek samen. Aan de hand van tekeningen leer je hoe installaties en producten in elkaar zitten. Die tekeningen en producten moet je ook zelf maken: twee- en driedimensionaal (2D en 3D). Het kan dan gaan om een elektriciteitsnetwerk, een waterleiding of badkamer of een vuurkorf van metaal. Na een breed basisprogramma kun je je verdiepen in verschillende richtingen zoals metaal, installatie-, elektro- of besturingstechniek.

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij PIE?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Hier kun je verschillende opleidingen volgen die te maken hebben met het profiel PIE. Denk aan de opleiding installatiemonteur, elektrotechnicus, mechatronicamonteur, lasser, verspaner, plaat- en constructiebankwerker of werktuigbouwkunde. Je kunt zowel een BBL volgen (4 dagen werken en een dag naar school) als een BOL-opleiding volgen (5 dagen naar school en stagelopen). Op de website van mbo-scholen vind je welke opleidingen aansluiten bij het profiel PIE.

NB: Met een vakkenpakket met zes theorievakken en als zevende vak een beroepsgericht vak heb je ook de mogelijkheid om door te stromen naar de havo.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit profiel?

Het is een voordeel als je technisch inzicht hebt en handig bent.

Welke profielgebonden vakken zijn verplicht bij PIE?

Verplichte vakken zijn natuurkunde en wiskunde.

Profielmodules PIE

Elk profiel heeft profielmodules. Deze zijn verplicht. Hieronder vind je een overzicht van de profielmodules van PIE.

- **Ontwerpen en maken**

Je maakt een tekening van een zelfontworpen product. Die tekening maak je met de hand en met de computer. Daarna ga je het product écht maken. Dit doe je met verschillende metaalbewerkingsmachines en maak je kennis met verschillende lastechnieken. Ook zou je er voor kunnen kiezen om enkele onderdelen te maken met een 3D printer. Naast het maken van een product leer je ook de basisschakelingen van de elektrotechniek.

- **Besturen en automatiseren**

Met mobiele technieken, zoals je smartphone of een tablet, ga je een technische installatie besturen in een woonhuis. Vooraf programmeer je zo'n systeem met een laptop of een PLC. Ook oefenen we met het besturen van een installatie door middel van lucht (pneumatiek), iets dat veel gebruikt wordt in fabrieken.. Je leert ook van alles over elektrische principes zoals spanning, stroom en weerstand.

Keuzemodules PIE

- **Bewerken en verbinden van materialen**

Lassen, solderen, schroef-, klem- en lijmverbindingen... het komt allemaal aan bod! Je leert er alles over tijdens het maken van verschillende producten.

- **Installeren en monteren**

Hoe sluit je een toilet, keuken en wastafel aan? Tijdens deze profielmodule leer je de basisprincipes van de installatietechniek. Je gaat ook elektrische installaties zoals wasmachines, meterkast en led verlichting aansluiten.

- **Plaat en constructiewerk**

Ben je niet bang voor vieze handen en wil je graag met je met je handen werken? Met plaat en constructiewerk maak je van een keihard materiaal mooie dingen. Je gebruikt allerlei technieken om metalen te bewerken: snijbranden, zagen, slijpen en lassen bijvoorbeeld. Aan de hand van een tekening ga je metalen en kunststoffen bewerken tot individuele onderdelen. Deze onderdelen samen vormen afgemonteerd een mooi eindproduct.

- **Booglassen**

Van voorbereidingen tot het echte laswerk, je leert het allemaal. Je stelt lasapparatuur in voor verschillende lasprocessen en gaat natuurlijk ook zelf lassen. Je krijgt verschillende lasoefeningen en maakt een mooi eindwerkstuk.

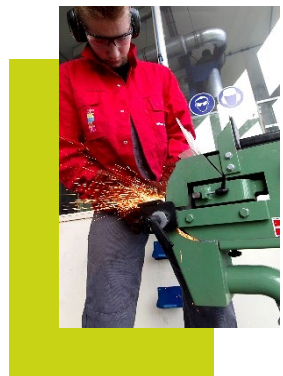
- **Woon- en kantoortechnologie**

Hoe kun je zonne-energie en koeltechniek het beste toepassen in woningen en kantoren? Je berekent hoeveel zonnepanelen er op een dak geplaatst moeten worden voor het beste resultaat. Daarna sluit je de panelen aan en bereken je de terugverdientijd. Je gaat elektrische installaties ontwerpen met een CAD-tekenprogramma.

Ook leer je een datanetwerk te maken en maak je kennis nieuwe technieken. Het aansluiten en programmeren van een domotica-installatie in een woning behoort bij dit keuzevak. Bij het positief afsluiten van e-learning module koudetechniek ontvang je een certificaat van het KNVL.

- **Utiliteitinstallatie**

Je monteert een installatie voor de utiliteit. Hierbij leer je hoe je een kabelinstallatie aansluit en het bedraden van een kast voor de besturingstechniek. Je leert ook hoe je stringen in de installatie kunt verhelpen. Het lezen van tekeningen en het maken van een werkvoorbereiding is hierbij belangrijk.

- **Domotica en automatisering**

Je ontwerpt een installatie, bouwt deze op in het practicumlokaal en gaat hem testen in een echte woning. Met een laptop programmeer je jouw installatie zodat je op afstand met een smartphone of tablet de verlichting, zonwering en rolluiken kunt bedienen. Ook leer je meer over een draadloos camerasysteem.

- **Verspaningstechnieken**

In de metaaltechniek ben je bezig met het bewerken van metalen als aluminium, staal, roestvrijstaal en kunststoffen. Bijvoorbeeld voor vliegtuigen, auto's of machineonderdelen. Je maakt daarbij gebruik van verspaningstechnieken.

In de verspaningindustrie werk je met zware machines om de materialen te bewerken. Denk hierbij aan draai- en freesbanken. In het bedrijfsleven wordt er tegenwoordig vaak gewerkt met de modernste computergestuurde machines. Dit noemen wij CNC-draaien en CNC-frezen. Tijdens de lessen zul je ook hier kennis mee maken.

- **Drinkwater en sanitair**

Dit keuzevak is een verdieping in de installatietechniek. Je gaat bezig met het bewerken, solderen en fitten van koperen buis. Je oefent met het bewerken van zinkplaat wat we ook gaan solderen en met dikwandige gaspijp maken we een leuk werkstuk. Daarnaast ga je kunststof afvoerleidingen met een speciale lastechniek lassen.

- **Slimme technologie**

In dit keuzevak ga je een regenmeter maken. Eerst maak je een ontwerp, je tekent dit met solid works en gaat dit in 3d printen of fabriceren in de werkplaats.

Als besturingssysteem maken we gebruik van de Arduino. Deze Arduino gaan we programmeren. Uiteindelijk gaan we de componenten samenbouwen en testen. Het resultaat is een computergestuurde regenmeter.

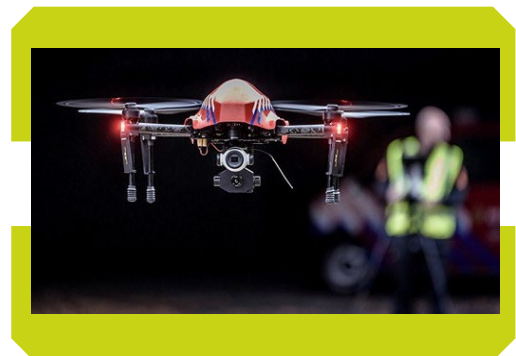
- **Drone techniek (**NIEUW**)**

Drones gaan een grote rol spelen in verschillende vakgebieden. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het inspecteren van daken, dakgoten, vervoeren van medicijnen, etc. Vandaag de dag is een drone niet meer weg te denken!

In dit keuzevak ga je leren hoe een drone vliegt, je gaat een drone programmeren of zelf een drone bouwen. Uiteindelijk ga je zelf een drone besturen.

Je gaat in groepjes een obstakel met verlichting ontwerpen en vervolgens maken van diverse materialen.

Er wordt van deze obstakels een parcours gebouwd waar je in een race als drone vlieger met je VR-drone met camera doorheen moet vliegen. Deze vlucht ga je filmen en verwerken tot een vlog. Met dit keuzevak zet je de eerste stappen om een dronevlieger te worden.

D & P

Dienstverlening & Producten

8. Dienstverlening & Producten (D&P)

Wat kun je ermee?

Het profiel Dienstverlening & Producten (D&P) is een breed oriënterend profiel. Je maakt kennis met verschillende beroepen. Door het uitvoeren van allerlei praktijkopdrachten leer je jezelf kennen, ontdek je wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat je nog graag zou willen leren. Daarnaast is het maken van keuzes een belangrijk onderdeel.

Het profiel D&P is niet aan één sector of werkveld gebonden. Tijdens het profiel leer je allerlei algemene vaardigheden die in elk beroep nodig zijn.

Denk hierbij aan samenwerken, presenteren, organiseren, ICT-vaardigheden en het maken van een product.

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij D&P?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Hier kun je verschillende opleidingen volgen die te maken hebben met het profiel D&P, zoals geüniformeerde beroepen, beroepen in de creatieve richting, grafische vormgeving, horeca, handel en dienstverlening en nog veel meer. Je kunt zowel een BBL- als BOL-opleiding volgen (werken en leren of leren met stage). Op de website van mbo-scholen vind je welke opleidingen aansluiten bij het profiel D&P.

NB: Met een vakkenpakket met zes theorievakken en als zevende vak een beroepsgericht vak heb je ook de mogelijkheid om door te stromen naar de havo.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit profiel?

Je hebt een brede interesse en vindt het leuk om samen te werken en te organiseren. Je bent handig met computers en multimedia.

Welke profielgebonden vakken zijn verplicht bij D&P?

Omdat D&P op UDO onder het mavoprofiel Economie valt is economie voor de mavo een verplicht profielgebonden vak. Daarnaast kies je een tweede profielvak uit wiskunde of biologie, plus nog twee keuzevakken!

Profielmodules D&P

Elk profiel heeft profielmodules. Deze zijn verplicht. Bij D&P zijn de profielmodules gekoppeld aan een thema. De profielmodules zijn:

- **Organiseren van een activiteit**
Draaiboek schrijven, begroting maken in Excel, posters/flyers maken, reclame maken, spel dag organiseren, met een opdrachtgever leren werken, vaardigheden in de keuken en receptie vaardigheden.
- **Een multimediaal product maken**
Ontwerpen en maken van een website en film. Kostenoverzicht maken in Excel, werken met Word, Powerpoint / Prezi en Publisher etc.

Keuzemodules D&P

- **Fotografie**

Maak je graag foto's en wil je je daar verder in verdiepen? Dan is het keuzevak Fotografie iets voor jou!

Je leert een compositie te maken en je leert de apparatuur kennen en gebruiken. Uiteraard moet er ook de nodige bewerkingen uitgevoerd worden. Als alles eruit ziet zoals jij dat wilt ga je je werk natuurlijk presenteren.

- **Robotica**

Vind jij het leuk om met nieuwe technieken bezig te zijn? Zou je ook willen weten hoe je een robot kunt maken en programmeren, dan is deze module echt iets voor jou. In deze module leer wat robotica inhoudt en hoe je een klein computertje kunt laten doen wat jij wilt. Uiteindelijk maak je een eigen project.

Het is handig als je logisch en oplossingsgericht kunt denken.

- **Ondernemen**

Wil je graag een eigen bedrijf? Dan is dit keuzevak echt iets voor jou! In het keuzevak ondernemen leer je wat er komt kijken bij het starten van een eigen bedrijf. Wat is ondernemen eigenlijk? Hoe bedenk je een goede bedrijfsnaam? Hoe zoek je het beste bedrijfspand? Ook besteden we aandacht aan personeelszaken, reclamemaken voor je bedrijf, verzekeringen en hoe maak je een goed ondernemingsplan en hoe kan je jezelf presenteren.

- **Facilitaire dienstverlening: catering & inrichting**

Houd je van afwisseling en vind je het leuk om praktisch aan de slag te gaan?

Bijvoorbeeld in de keuken? En vind je het leuk om samen te werken met anderen?

Tijdens dit keuzevak voer je opdrachten uit in de keuken, verdiep je je in het organiseren van een evenement en een audiotour en voer je administratieve werkzaamheden uit. De opdrachten zijn afwisselend en je leert allerlei verschillende vaardigheden.

- **Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid**

Vind je veiligheid belangrijk en vind je het geen probleem om verantwoordelijkheid te dragen? Werk je graag aan je conditie en vind je het leuk om een activiteit te organiseren? Dan is dit keuzevak echt iets voor jou. Je voert opdrachten uit op locatie.

Je verdiept je in parkeerbeleid, gedrag (van jezelf en van anderen) en het communiceren met een portofoon of megafoon.

Z&W

Zorg & Welzijn

9. Zorg & Welzijn (Z&W)

Waarom een pilot en wat houdt de pilot in?

De theoretische leerweg (bij ons Mavo-Xtra) gaat verdwijnen. Daarvoor in de plaats komt een Nieuwe Leerweg. Het doel is om de 'theoretische leerweg' beter aan te laten sluiten op de vervolgopleidingen van het mbo.

In voorbereiding op de Nieuwe Leerweg heeft het Ministerie van Onderwijs een aantal scholen aangewezen om de Nieuwe Leerweg te uit te proberen en vorm te geven. En in die nieuwe leerweg krijgen straks alle leerlingen naast algemeen vormende vakken ook een praktijkgericht programma aangeboden. Je krijgt in leerjaar 3 vier klokuren per week. De insteek van het programma is werken met 'echte' opdrachtgevers, waarbij leerlingen (weliswaar gekaderd) zich gaan buigen over eventuele vraagstukken binnen bedrijven. De leerlingen maken dan kennis met een viertal werelden, te weten; (persoonlijke) dienstverlening, gezondheidszorg, leefstijl- & gezondheidsondersteuning, welzijn, (ped)agogisch werk & onderwijs. In leerjaar 4 loop je lintstage. Dat houdt in dat je iedere woensdag bij een zelfgekozen bedrijf werkt aan je leerdoelen en je LOB-portfolio. Ten slotte telt het beroepsgerichte vak volwaardig mee op het mavodiploma. Het diploma dat je behaalt geeft dezelfde doorstroommogelijkheden als een 'gewoon' mavodiploma. Het is dus een startkwalificatie voor niveau 4 mbo-opleidingen én havo 4. De leerlingen die deze pilot volgen, sluiten het vak niet af met een CSPE, maar alleen een CE.

Wat kun je ermee?

Wil je later een beroep uitoefenen in de wereld waarin je klaarstaat en zorgt voor een ander? Dan kies je voor het profiel Zorg & Welzijn.

Met je diploma kun je straks een opleiding gaan volgen in de zorgsector, in het welzijnswerk, in de uiterlijke verzorging, in de horeca en facilitaire dienstverlening, in het toerisme, in de sport of in de laboratoriumtechniek.

Welke vervolgopleidingen sluiten aan bij Z&W?

Na het vmbo kun je naar het mbo. Hier kun je verschillende opleidingen volgen in de gezondheidssector en de dienstverlenende sector. Je kunt zowel een BBL- als BOL-opleiding volgen (werken en leren of leren met stage). Op de website van mbo-scholen vind je welke opleidingen aansluiten bij het profiel Z&W.

Welke kwaliteiten / talenten zijn handig bij dit profiel?

Je gaat graag met mensen om. Een beetje geduld, goed kunnen luisteren en beschikken over veel doorzettingsvermogen zijn eigenschappen die goed van pas komen.

Welke profielgebonden vakken zijn verplicht bij Z&W?

Biologie is een verplicht profielvak. In klas 3 is aardrijkskunde ook verplicht. Je kunt aardrijkskunde in klas 4 eventueel omruilen voor maatschappijkunde.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Afkortingen

NE = NEDERLANDS

EN = ENGELS

DU = DUIJS

WI = WISKUNDE

ICT = INFORMATICA

REK = REKENEN

CKV = CULTURELE EN KUNSTZINNIGE VORMING

MEN = MENTORLES

BI = BIOLOGIE

NASK 1 = NATUURKUNDE

NASK 2 = SCHEIKUNDE

EC = ECONOMIE

DU = DUIJS

GS = GESCHIEDENIS

AK = AARDRIJKSKUNDE

LO-2 = LICHAMELIJKE OPVOEDING 2

BGV = BEROEPSGERICHT VAK

BV = BEELDENE VORMING

LO = LICHAMELIJKE OPVOEDING

MA-1 = MAATSCHAPPIJLEER 1

MAK = MAATSCHAPPIJKUNDE

Bijlage 2: Alle profielkeuzes op een rij

Profiel	Profielmodules	Keuzemodules
Bouwen, Wonen & Interieur (BWI)	Bouwproces & bouwvoorbereiding	Schoonmetselwerk
		Bouwen vanaf de fundering
		Hout- & meubelverbindingen
		Scheidingswanden
	Hout- & meubelverbindingen	Interieurontwerp en design
		Gevelopeningen
Daken & kapconstructies		
Producersen, Installeren & Energie (PIE)	Ontwerpen & maken	Bewerken & verbinden
		Drinkwater en sanitair
		Installeren & monteren
		Plaat & constructiewerk
		Booglassen
	Besturen & automatiseren	Woon- & kantoortechnologie
		Utiliteitsinstallatie
		Domotica & automatisering
		Verspaningstechnieken
		Smart technology
Drone techniek		
Mobiliteit & Transport (M&T)	Motorconditie testen	Wielophanging & carrosserie
		Transport
		Motorsystemen
		Aandrijf- & remsystemen
	Verlichting & comfortsystemen	Elektronica
		Fietstechniek
		Carrosseriebouw
		Elektische Voertuigen (EV)
Bedrijfswagens		
Dienstverlening & Producten (D&P)	Organiseren van een activiteit	Fotografie
		Robotica
		Ondernemen
	Een multimediaal product maken	Facilitaire dienstverlening
		Geüniformeerde beroepen
Zorg & Welzijn (Z&W)	dienstverlening*	<i>pilot nieuwe leerweg</i>
	gezondheidszorg*	
	leefstijl- & gezondheidsondersteuning*	
	welzijn, (ped)agogisch werk & onderwijs*	

Bijlage 3: Overzicht profiel- en keuzemodulen per profiel en leerweg

Overzicht Profiel- & Keuzemodulen per Profiel en Leerweg 2023-2025

Profiel	Keuzedeel	1	2	3	
Bouwen, Wonen & Interieur (BWI)	Keuzedeel	1. Bouwproces en bouwvoorbereiding	BB	KB	TL
		2. Bouwen vanaf de fundering	BB	KB	TL
		3. Hout- en meubelverbindingen	BB	KB	TL
		4. Design en decoratie	BB	KB	TL
		Scheidingswanden	BB	KB	TL
		Schoonmetselwerk	BB	KB	TL
		Schilderen + afwerken hout- & steenachtige ondergronden	BB	KB	TL
		Gevelopeningen	BB	KB	TL
		Daken en kapconstructies	BB	KB	TL
		Interieurontwerp en design	BB	KB	TL
Meubelmaken	BB	KB	TL		
Mobiliteit & Transport (M&T)	Keuzedeel	1. Motorconditie testen	BB	KB	TL
		2. Wielophanging en carrosserie	BB	KB	TL
		3. Verlichting en comfortsystemen	BB	KB	TL
		4. Transport	BB	KB	TL
		Motorsystemen	BB	KB	TL
		Aandrijf en remsystemen	BB	KB	TL
		Elektronica	BB	KB	TL
		Fietstechniek	BB	KB	TL
		Carrosseriebouw	BB	KB	TL
		Elektrische Voertuigen	BB	KB	TL
Bedrijfswagens	BB	KB	TL		
Produceeren, Installeren & Energie (PIE)	Keuzedeel	1. Ontwerpen en maken	BB	KB	TL
		2. Bewerken en verbinden van materialen	BB	KB	TL
		3. Besturen en automatiseren	BB	KB	TL
		4. Installeren en monteren	BB	KB	TL
		Plaat en constructiewerk	BB	KB	TL
		Booglasprocessen	BB	KB	TL
		Utiliteitsinstallaties	BB	KB	TL
		Drinkwater en sanitair	BB	KB	TL
		Verspaningstechnieken	BB	KB	TL
		Woon- en kantoortechnologie	BB	KB	TL
Dienstverlening & Producten (D&P)	Keuzedeel	1. Organiseren van een activiteit	BB	KB	TL
		2. Presenteren, promoten en verkopen	BB	KB	TL
		3. Een product maken en verbeteren	BB	KB	TL
		4. Multimediale producten maken	BB	KB	TL
		Fotografie	BB	KB	TL
		Robotica	BB	KB	TL
		Geüniformeerde beroepen	BB	KB	TL
		Facilitaire dienstverlening: catering & inrichting	BB	KB	TL
		Ondernemen	BB	KB	TL
		Zorg & Welzijn (Z&W)	Keuzedeel	1. Mens & gezondheid	BB
2. Mens & omgeving	BB			KB	TL
3. Mens & zorg	BB			KB	TL
4. Mens & activiteit	BB			KB	TL
Assisteren in de gezondheidszorg	BB			KB	TL
Haarverzorging	BB			KB	TL
Welzijn kind & jongeren	BB			KB	TL
Welzijn volwassenen & ouderen	BB			KB	TL
Kennismaking Uiterlijke verzorging	BB			KB	TL
Voorkomen van ongevallen & EHBO	BB			KB	TL
Facilitaire dienstverlening-catering&inrichting- Restaurant Tygo	BB	KB	TL		
Huidverzorging - Salon "Tessa's"	BB	KB	TL		

Legenda: BB basisberoepsgerichte leerweg
KB kaderberoepsgerichte leerweg
GL gemengde leerweg

BP keuzedeel Buiten eigen Profiel (BP) leerjaar 3
BP ALLEEN VOOR BB & KB! TL heeft dus geen keuze buiten eigen profiel!

verplichte profieldelen
keuzedeel
keuze niet beschikbaar
pilot programma
alleen voor techniekprofielen

1 keuzedeel is combinatie van hout- & meubelverbindingen + design & decoratie
2 keuze alleen mogelijk in combinatie met keuzevak Elektronica
3 keuze alleen mogelijk in leerjaar 4

pilot nieuwe leerweg zie Keuzewijzer

